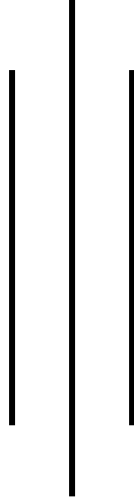
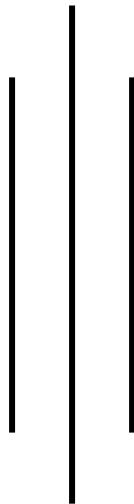

सायल गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
दुदिलेगडा, डोटी

गाउँसभामा प्रस्तुत गरिएको
आ.व. २०७८।०७९ को नीति तथा कार्यक्रम र बजेट

मिति : २०७८ अषाढ १० गते

गाउँसभामा प्रस्तुत मिति : २०७८ अषाढ १० गते ।

सभा अध्यक्ष महोदय,

आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ को नीति तथा कार्यक्रम यस गरिमामय सभामा प्रस्तुत गर्न पाउँदा म अत्यन्तै गौरवान्वित भएको छु । आजको यस महत्वपूर्ण ऐतिहासिक अवसरमा राजनैतिक परिवर्तनका लागि विभिन्न आन्दोलनहरूमा जीवन उत्सर्ग गर्नुहुने सम्पूर्ण ज्ञात अज्ञात शहीदहरूप्रति हार्दिक श्रद्धाञ्जली अर्पण गर्दछु । जनआन्दोलनका क्रममा घाइते र बेपत्ता नागरिकहरूप्रति सम्मान प्रकट गर्दै नेपालको समग्र आर्थिक, राजनीतिक एवम् सामाजिक परिवर्तनका लागि युगान्तकारी नेतृत्वदायी भूमिका निर्वाह गर्ने सबै राजनीतिक अग्रज तथा शिखर व्यक्तित्वप्रति उच्च सम्मान व्यक्त गर्न चाहन्छु ।

सभा अध्यक्ष महोदय,

अब म सायल गाउँपालिकाको आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ का लागि गाउँ कार्यपालिकाबाट पारित भई गाउँसभामा पेश हुने नीति तथा कार्यक्रम प्रस्तुत गर्न चाहन्छु । स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ र संघिय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयबाट जारी भएको गाउँपालिकाको नीति, बजेट तथा कार्यक्रम तयारीको ढाँचालाई अनुसरण गरी यस गाउँपालिकाको वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा निम्न अनुसारका समग्र नीति तथा विषयहरूलाई आधार लिएको छु । सहस्राब्दी तथा दिगो विकास लक्ष्य हाँसिल गर्नका साथै सायल गाउँपालिकाको सर्वाङ्गीण विकासका लागि विभिन्न सरकारी तथा गैरसरकारी दातृ निकायहरु संग समेत समन्वय, साभेदारी तथा सहकार्य गरी अगाडी बढ्ने नीति अवलम्बन गर्दै यस वर्ष सायल गाउँपालिकाले अवलम्बन गर्ने क्षेत्रगत नीति तथा कार्यक्रमहरू संक्षेपमा प्रस्तुत गर्न चाहन्छु ।

१. आर्थिक क्षेत्र

(क) कृषि तथा पशुपालन

(१) सायल गाउँपालिकाका अधिकांश जनताहरूको मुख्य पेशा भनेको कृषि हो । कृषि क्षेत्रको विकासको लागि सो क्षेत्रमा लगानी आवश्यक छ । त्यसैले कृषि सडक, सिचाई सुविधा विस्तार, व्यावसायिक तालिम, प्राविधिक सहयोगको क्षेत्रमा लगानी गरिनेछ । कृषि क्षेत्रको व्यावसायीकरण र आधुनिकीकरण गर्दै यसलाई मर्यादित, सम्मानित एवम् आकर्षक पेशाको रूपमा विकास गरिनेछ । युवाहरूलाई कृषि क्षेत्रमा आकर्षित गर्दै वैदेशिक रोजगारीबाट फर्केका युवाहरूलाई समेत कृषि व्यवसायमा आबद्ध हुन प्रोत्साहित गरिनेछ । सो का लागि आवश्यक सहयोग र वातावरण तयार गरिनेछ ।

(२) यस आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ मा कृषि क्षेत्रलाई प्राथमिकतामा राखी यसको माध्यमबाट समृद्धिको बाटोतर्फ प्रस्थान गरिनेछ । गाउँपालिकाको समग्र विकास अभियानलाई द्रुत गतिमा लैजान र समृद्धिको अपेक्षित लक्ष्य प्राप्त गर्ने कृषि तथा दिगो जिविकोपार्जन कार्यान्वयन योजना तयार भइसकेको अवस्थामा यसै वर्षदेखि कार्यान्वयन गरिनेछ ।

(३) कृषिको यान्त्रीकरणलाई प्रोत्साहन दिन सामूहिक र सहकारी कृषि प्रणालीको विकास गरिनेछ । मल, विऊ, सिचाई, प्रविधि र कृषि उपजको बजारको सुनिश्चितता कायम गरिनेछ । कृषि सहकारी र कृषक समूह मार्फत मल, विऊ र प्रविधि उपलब्ध गरी साना किसानको आर्थिक सामाजिक सशक्तिकरण गरिनेछ ।

(४) समुदायको पोषण तथा जीविकोपार्जनको अवस्थामा सुधार ल्याउनको लागि “घरबारी व्यवस्थापन र आय आर्जन, स्वस्थ र समुन्नत जिविकोपार्जन” भन्ने मूल नाराका साथ गाउँपालिका भित्रका हरेक

घरधुरीमा घरबारी स्थापना गर्दै सम्भाव्य क्षेत्रमा उत्पादनको पकेट क्षेत्र विस्तार गर्ने र व्यवसायिक रुपमा कृषक समूहहरूलाई प्रोत्साहन गर्ने नीति लिइनेछ साथै गाउँपालिका स्तरमा आवश्यक बोट बिरुवा सहज रुपमा आपूर्ति गर्नका लागि उन्नत स्तरको बहुउद्देश्यीय नर्सरी स्थापना गर्ने कार्य यसै वर्षबाट आरम्भ गरिनेछ ।

(५) स्थानीय उत्पादनबाट कृषकहरूलाई अधिकतम लाभ लिइ जीविकोपार्जनमा सुधार ल्याउन उत्पादनको भण्डारण, बजारीकरणका साथै कृषि सामग्रीको सहज आपूर्तिको लागि आवश्यकता अनुसार संकलन केन्द्र, कोल्ड स्टोर, एग्रोभेट स्थापना गर्ने कार्य यसै वर्षबाट शुरुवात गरिनेछ । सो प्रयोजनको लागि नीजि क्षेत्र तथा सहकारीहरूलाई प्राथमिकताका साथ परिचालन गर्ने नीति लिइनेछ ।

(६) रासायनिक मल तथा विषादीका कारण मानव स्वास्थ्यमा पर्ने प्रतिकूल असरलाई न्यूनिकरण गर्न अर्गानिक तरकारी खेतीको प्रवर्द्धन र विकासमा टेवा पुग्ने कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

(७) सायल गाउँपालिका आलुका लागि डोटी जिल्लाकै पकेट क्षेत्र रहेको अवगत गराउदै सायलको आलु भनेर सुदुरपश्चिम प्रदेशभरी नै चिनिने हुँदा उचित बजारीकरणका लागि प्रयास गर्दै राष्ट्रिय स्तरमा विक्रि प्रवर्द्धन गर्न अर्गानिक प्रमाणीकरणका लागि आवश्यक पहल गरिनेछ । साथै आलुको मुल्य श्रृंखलालाई कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।

(८) घरबारी व्यवस्थापन कार्यक्रम संचालन गरी मानव स्वास्थ्य र वातावरणमा सुधारका लागि यस गाउँपालिका भरी एक मुख एक रुख कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । यसका लागि प्रत्येक घरधुरीलाई मौसमी तथा बेमौसमी तरकारी उत्पादन र गोठेमल व्यवस्थापन गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ ।

(९) कृषि विमा अभियान कार्यक्रम, कृषि मेलाको आयोजनामा साभेदारी, कृषि प्रवर्द्धन केन्द्र संचालन, कृषि उपज संकलन केन्द्र र शीत भण्डारको कार्यान्वयनमा सहकार्य गरिनेछ ।

(१०) कृषियोग्य जमिनमा १२ महिना सिचाई सुविधा उपलब्ध गराउन नवीनतम् प्रविधिको समेत प्रयोग गरी विभिन्न सिचाई आयोजना कार्यान्वयन गरिनेछ ।

(११) स्थानीय स्तरमा सम्पूर्ण कृषकलाई अधिकतम् छिटो, छरितो, सस्तो र गुणस्तरीय सेवा तथा लाभ दिइ जिविकोपार्जनमा सुधार गर्न एक वडा एक कृषि प्राविधिक राख्ने निति अवलम्बन गरिनेछ ।

(१२) गाउँपालिकाको जिविकोपार्जन कार्यान्वयन योजनालाई आधार मानी लघु उद्यम संचालनमा सहयोग, बीउविजन तथा कृषि सामग्री सहज रुपमा आपूर्ति गर्ने बहुउद्देश्यीय नर्सरी स्थापनामा सहयोग, उत्पादित कृषि उपजलाई संकलन, भण्डारण र बजारीकरण गर्नुका साथै प्राथमिकिकरणका आधारमा समूह, समिति, सहकारी, संघ संस्थासंग समन्वय गरी कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

(१३) हरेक वर्ष किसानले जमिनमा लगाएको बाली प्राकृतिक प्रकोप तथा जंगली जनावरले नष्ट पुर्याई किसानहरू निरुत्साहित भइरहेको अवस्थामा बालीबिमा तथा पशुपन्छी विमा र किसान राहत कोषको स्थापना गरिनेछ ।

(१४) कृषि संग सम्बन्धित पुराना योजना, लघु उद्यम, प्लाष्टिक टनेल जिर्ण तथा लोप भई कृषि पेशाप्रति निराशा सृजना भएका कृषकहरूको योजनाहरूलाई मर्मत सम्भार सहयोग गरी दलहन बाली प्रवर्द्धन कार्यक्रम, माटो शिविर संचालन, बाली विमा, बाली संरक्षण सेवा, कृषक पाठशाला, एग्रोभेट स्थापना, मेटलबिन, सुपर ग्रेन ब्याग, त्रिपाल वितरण, फलामे ट्रस सहितको पोलीहाउस, आरन सुधार, साना सिचाई, प्राविधिक सीप विकास तालिम, नर्सरी स्थापना, बिउँबिरुवा वितरण कार्यक्रम मार्फत कृषि कार्यमा प्रोत्साहन गर्ने निति अवलम्बन गरिनेछ ।

- (१५) परम्परागत वालीको संरक्षणमा जोड दिइनेछ ।
- (१६) पशुवस्तुमा लाग्ने महामारी रोगका कारण हुने क्षती र कृषकहरुको लगानीमा हुने जोखिमलाई ध्यान दिदै यसको क्षति न्यूनिकरण गर्न नाम्ले तथा जुकाको औषधी र रेविज लगायतका रोग तथा महामारी विरुद्धका भ्याक्सीन सबै वडामा निरन्तर संचालन गरिनेछ ।
- (१७) पशुको सन्तुलित आहारको व्यवस्थापनमा जोड दिदै दुध तथा मासुजन्य उत्पादनमा उल्लेख्य वृद्धि गर्न खेतबारीका डिल, कान्ला तथा खेर गइरहेको खाली जग्गा र सार्वजनिक जग्गाहरुमा डाले तथा भुईँघास लगाउने अभियानलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- (१८) पशुपंक्षीको मासुको बजार प्रबर्द्धन गर्न सुरक्षित स्थानको छनोट गरी आधुनिक बधशालाको स्थापना गर्न निजी क्षेत्रसंग सहकार्य गरिनेछ ।
- (१९) कृषि प्रसार सेवा प्रभावकारी तथा नतिजामुखी बनाउन ग्रामीण पशु स्वास्थ्य कार्यकर्ता, ग्रामीण कृषि कार्यकर्ता, स्थानीय श्रोतव्यक्ति, अगुवा कृषक र एगोभेट संचालकको उचित परिचालन तथा क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- (२०) माटो परीक्षण कार्यमा जोड दिनका लागि गाउँपालिका कृषि शाखामा आधारभूत माटो परिक्षण प्रयोगशाला स्थापना गरिनेछ ।
- (२१) कृषि बजारको स्थापना तथा व्यवस्थापन गरी तरकारी तथा मसला उत्पादन र निर्यातमा जोड दिइनेछ ।
- (२२) किसानको क्षमता अभिवृद्धिका लागि विशेष किसिमका कार्यक्रमहरु आयोजना गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- (२३) कृषि विकासमा संलग्न निकाय, संस्थासंग समन्वय र सहकार्य गरी कृषि विकासमा एकद्वार प्रणाली अपनाइनेछ ।
- (२४) कृषकलाई बाली तथा पशुबीमातर्फ उन्मुख हुने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- (२५) उच्च मुल्यका कृषि उपजहरुलाई एक गाउँ एक उत्पादनको रुपमा व्यवसायीकरण गरिनेछ ।
- (२६) गाउँपालिकाभिन्न तरकारी उत्पादनको राम्रो सम्भावना भएको क्षेत्रमा एक घर एक प्लाष्टिक हाउस को अवधारणा कार्यान्वयनमा जोड दिइनेछ ।
- (२७) थोपा सिचाइ, फोहरा सिचाइ र सतह सिचाइ को उचित व्यवस्था गरिनेछ ।
- (२८) तरकारी नगदेवाली, फलफुल लगागत अन्य वालीहरुको लागी विशेष खालका पकेट क्षेत्र निर्माण गर्ने निति अवलम्बन गरिने छ ।
- (२९) कृषकलाई ज्ञान र सीप वृद्धिका लागी विभिन्न घुम्ती स्थलगत तालिम तथा अवलोकन भ्रमण संचालन गरिनेछ ।
- (३०) सहूलियत दरमा कृषि सामग्रीहरु उपलब्ध गराउन सहकारी एगोभेटको व्यवस्था गरिनेछ ।
- (३१) बाँभो जमिन खाली नराख्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ । बाँभो जमिनमा कृषि उद्यम गर्ने उद्यमीलाई व्यवसायिक योजना माग गरी प्राविधिक मूल्यांकनका आधारमा प्रति रोपनी न्यूनतम रु. १०००।०० देखि अधिकतम रु. ३५००।०० का दरले अनुदान रकम उपलब्ध गराइनेछ ।
- (३२) बाहिर बाट आयातित कृषि तथा पशुजन्य उपजहरुको गुणस्तरियता मापन गरिनेछ ।
- (३३) ट्राउट माछापालन व्यवसाय गर्ने उद्यमीलाई प्रोत्साहन गर्नुका साथै माछा व्यवसायलाई प्रबर्द्धन गरिनेछ ।

(३४) पहिरो रोकथामका लागि जोखिमयुक्त जमिनमा वृक्षारोपण गर्ने र डालेघाँसका विरुवा वितरण गरिनेछ ।

(ख) उद्योग तथा वाणिज्य

(१) यस गाउँपालिकामा औद्योगिक क्षेत्र स्थापना, सम्भाव्य उद्योग संचालनका लागि आवश्यक अध्ययन अनुसन्धान गरिनेछ ।

(२) स्थानीय स्तरमा पाउरोटी, चाउमिन, होजियारी सिलाई कटाई, हाते कडाई, बुनाइ मैनुवलि साबुन नमकिन निर्माण, जस्ता साना तथा घरेलु उद्योगलाई प्रोत्साहन गर्न विशेष सहूलियत दिने नीति अवलम्बन गरीने छ ।

(३) गाउँपालिका क्षेत्रमा संचालित उद्योग तथा व्यवसायीक फर्म, दर्ता र नविकरण कार्यलाई व्यवस्थित गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।

(४) स्थानीय उद्यमीलाई उद्योग संचालन गर्न आवश्यक वातावरण तयार गरिने छ ।

(५) सार्वजनिक, निजी सहकारीसंगको सहकार्यमा जोड दिईनेछ ।

(६) जलवायु अनुकूलन उद्योग स्थापनामा जोड दिईनेछ ।

(७) आरन व्यवसायलाई आधुनिकीकरण गरी विभिन्न किसिमका फलामे तथा अन्य धातुका औजार समाग्रीहरु निर्माण तथा साना उद्योगको रुपमा स्थापना गरिने छ ।

(८) अल्लो, केतुकी (रम्बाँस), बडु, बाँस, निङ्गालो जस्ता बस्तुहरुको उचित प्रयोग गरी स्थानीय स्तरमा साना लघुउद्योगको स्थापना कार्यमा जोड दिईनेछ ।

(९) स्थानीय स्तरमा रहेका खनिज बस्तुहरुको पहिचान गरी साना लघु उद्यमको रुपमा विकास गर्ने निति अवलम्बन गरिनेछ । केन्द्रबाट हस्तान्तरण हुने रकमबाट मात्र यस गाउँपालिकाको सम्पूर्ण विकास निर्माणका कार्य गर्न असम्भव भएकाले संविधानको अनुसूचि ८ को अधिनामा रही स्थानीय तहमा संचालित ठूला तथा साना उद्योग तथा व्यवसायलाई कानुनी दायरामा ल्याउन न्यून करको माध्यमबाट करको दायरा फराकिलो बनाई आन्तरिक आय संकलन गरिनेछ ।

(१०) सुधारिएको घडु निर्माणमा जोड दिईने छ ।

(११) सबै खालका उद्यम र व्यवसाय सञ्चालन गर्न गाउँपालिकाबाट अनुमति लिएर मात्र सञ्चालन गर्ने निति अवलम्बन गरिनेछ ।

(१२) युवालाई स्वरोजगार बनाउन सीपमूलक तालिमको व्यवस्था गरी सीप अनुसारको रोजगार वा व्यवसायको अवधारणालाई युवा स्वरोजगार कार्यक्रम मार्फत कार्यान्वयन गरिनेछ ।

(१३) प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम मार्फत स्थानीय स्तरमा रोजगारी सृजना गरी बेरोजगारी न्यूनिकरणको पहल गरिनेछ ।

(ग) पर्यटन/संस्कृती

(१) पर्यटकीय पाश्वचित्र तयार गर्न अध्ययन गरिने छ ।

(२) पर्यटन तथा सेवाक्षेत्रको विस्तार गर्दै रोजगारीका अवसरहरु सिर्जना गर्न यस सायल गाउँपालिकालाई पर्यटकहरुको गन्तव्य स्थलको रुपमा पुर्वाधार विकास गरिनेछ । यसका लागि यस गाउँपालिका अन्तर्गत रहेको पर्यटकीय सम्भावनाको पहिचान तथा विस्तृत कार्ययोजना निर्माणका लागि पर्यटन बोर्ड नेपाल लगायत सरोकारवालाहरुसंगको सहकार्यमा सम्भाव्यता अध्ययन गरिनेछ ।

- (३) गाउँपालिकाको पर्यटकीय क्षेत्रको विकास गर्न पर्यटन विकास समिति गठन गरी उपयुक्त स्थलहरूको पहिचान, विकास र उपयोगको सहयोग पुग्ने गरी प्राकृतिक सम्पदाको संरक्षण, मौलिक संस्कृतिको प्रवर्द्धन र पूर्वाधार विकासमा तालमेल मिलाई सुविधाहरू विस्तार गर्दै त्यसबाट सृजना हुने अवसरहरूको लाभ स्थानीय जनतालाई पाउने गरी योजना तथा कार्यक्रम तर्जुमा गरिनेछ ।
- (४) स्थानीय धार्मिक स्थलको संरक्षण र संवर्द्धन गरिनेछ ।
- (५) परम्परागत सुदुर पश्चिमेली लोकभाका र संस्कृतिको जगेर्ना गर्न डोटेली संग्राहलय स्थापना गर्न विभिन्न निकायसंग पहल गरिनेछ ।
- (६) मालिका, भेलछडा, भिकाना, अशद्वाला, चैरिस लेक, गोलेदेउला जस्ता ऐतिहासिक क्षेत्रलाई पर्यटकिय स्थलका रूपमा विकास गर्न गुरु योजना निर्माण गरिने छ ।
- (७) खेलकुद पर्यटनमा जोड दिईने छ ।
- (८) स्थानीय स्तरमा मनाइने चाडपर्व तथा मेला, महोत्सवलाई प्रोत्साहन र व्यवस्थित गरिनेछ ।

(घ) सहकारी

- (१) गाउँपालिका भित्रका सहकारी र वित्तीय संस्थालाई उत्पादनमुलक क्षेत्रमा लगानीको लागि प्रोत्साहन गर्न विशेष नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- (२) सहकारीलाई गरिवी निवारण, रोजगारी सृजना र आर्थिक वृद्धिको मेरुदण्डको रूपमा विकास गरिनेछ ।
- (३) उत्पादन र आमदानीका क्रियाकलाप सहकारी मार्फत सहकार्य गरेर लैजाने निति अवलम्बन गरिनेछ ।

(ङ) वित्तीय क्षेत्र

- (१) सरकारी तथा निजीक्षेत्रको सहभागितामा भौतिक पूर्वाधारको विकास गर्न सार्वजनिक-निजि साभेदारीको अवधारणालाई प्रोत्साहित गरिनेछ ।
- (२) साना पूर्वाधार निर्माणका लागि प्रोत्साहान गर्न गैर सरकारी क्षेत्र वा अन्य क्षेत्रबाट समेत लगानी गरेकामा समपुरक कोषका रूपमा केहि रकम गाउँपालिकाले व्यहोर्ने गरी साभेदारीको कार्यक्रम अगाडी वढाईने छ ।
- (३) बैंक तथा वित्तीय संस्थाको सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी बनाउन ति क्षेत्रसंग सहकार्य गरिनेछ । गाउँपालिका भित्र हुने व्यवसायीक तथा सरकारी कारोवार बैङ्क आर्थिक कारोवार हुने दिशातर्फ अग्रसर गराइने छ ।
- (४) वित्तीय संस्थामा सहज पहुँचको नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- (५) नयाँ स्थापना हुने वित्तीय संस्थाको गाउँपालिकामा दर्ता हुने र क्षेत्र विस्तार गर्न गाउँपालिकाको स्वीकृती लिनुपर्ने व्यवस्था गरिने छ ।
- (६) सामाजिक सुरक्षा भत्तालाई सर्वसुलभ रूपमा वितरण गर्न वित्तीय संस्थाहरूसंग समन्वय गरी घुम्ती बैंक संचालनका लागी पहल गरिने छ ।
- (७) विभिन्न निकाय तथा समूहले सञ्चालन गरीएका घुम्तीको रकमको नियमन, अनुगमन र नियन्त्रण गरी थप प्रभावकारी बनाउनको लागी उपयुक्त निति अवलम्बन गरिने छ ।
- (८) वित्तीय साक्षरता शिक्षामा सबैको पहुँच पुऱ्याइने निति अवलम्बन गरिनेछ ।
- (९) एक व्याक्ति एक व्यवसायिक र एक व्यापार को निति अवलम्बन गरिनेछ ।

(२) सामाजिक विकास

(क) शिक्षा

- (१) नेपालको संविधानले शिक्षालाई मौलिक अधिकारको रूपमा स्थापित गरीसकेको परिप्रेक्षमा सबै गाउँपालिकाबासी लाई गुणस्तरीय शिक्षामा सबैको पहुँच पुऱ्याउन शैक्षिक योजना तथा कार्यक्रम संचालन गरीने अवलम्बन गरिनेछ ।
- (२) सामुदायीक विद्यालयको शैक्षिक गुणस्तर सुधारमा जोड दिईनेछ । विद्यालय, विद्यार्थी, शिक्षक संख्याको साथै भौतिक संरचनामा अनुपातिक सुधार तथा व्यवस्थापनको लागी विशेष नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- (३) यसै आ.व. मा सम्बन्धित निकायसंग सहकार्य र समन्वय गरी पुर्ण साक्षर गाउँपालिका घोषणा गरिनेछ ।
- (४) प्रत्येक विद्यालयमा बालविकास कक्षा अनिवार्य रूपमा सञ्चालन गर्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।
- (५) योग शिक्षाको विकास, गाउँपालिकामा एक योगआश्रम स्थापना र योगको दैनिक जिवनमा महत्वलाई सम्बर्द्धन र प्रवर्द्धन गरिनेछ ।
- (६) शिक्षाको गुणस्तरीयता र समानतामा आधारित बनाउन गाउँपालिका स्तरिय परीक्षा प्रणालीलाई थप व्यवस्थित गरिनेछ ।
- (७) सामुदायीक विद्यालयका शिक्षकलाई पेशाप्रति जिम्मेवार बनाइने निति अवलम्बन गरिनेछ ।
- (८) विद्यालय प्रशासनलाई विशेष जिम्मेवार बनाइने छ । प्रशासन नेतृत्वको क्षमता र योग्यताको आधारमा फेर बदल गर्ने कार्यविधि बनाई कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।
- (९) ICT Based सामुदायिक शिक्षामा जोड दिईनेछ ।
- (१०) सामुदायिक विद्यालयको शिक्षाको प्रभावशिलता र गुणस्तरीयता अभिवृद्धिका लागि मुल्याङ्कनका निश्चित मापदण्ड बनाई एक विद्यालय छनौट गरी Center of Excellence का रूपमा विकास गरिनेछ ।
- (११) विद्यालय प्रति आमजनताको अपनत्वको भावनामा विकास गर्ने र सुधार गर्ने कुरामा जोड दिईनेछ ।
- (१२) व्यवसायीक र सीपमुलक शिक्षामा विशेष जोड दिदै बृहत अध्ययन गरी गाउँपालिका भित्र रहेका सामुदायिक विद्यालयहरुमा प्राविधिक धारका विषयहरु समावेश गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- (१३) पूर्ण बालमैत्रि कक्षा सञ्चालन गर्न विशेष पहल गरिने छ ।
- (१४) निजी विद्यालय संचालन मापदण्ड वमोजिम भए/नभएको सो को प्रभावकारीता अनुगमन मुल्याङ्कन गरिने छ । निजी विद्यालय र सामुदायीक विद्यालयका बिचको दुरी कम गर्ने किसिमका कार्यक्रमहरु आयोजना गरिनेछ ।
- (१५) प्रत्येक विद्यालयमा गुणीतरीय शिक्षामा पहुँच पुऱ्याउन विशेष योजना तथा कार्यक्रम संचालन गरीने छ र नियमन अनुगमन गरिने निति अवलम्बन गरिने छ ।
- (१६) एक विद्यालयवाट अर्को विद्यालयको दुरी, विद्यार्थी संख्या, आर्थिक, भौतिक र शैक्षिक अवस्था अध्ययन गरि विद्यालय मिलान/मर्ज गरिने निति अवलम्बन गरिने छ ।
- (१७) प्रत्येक विद्यालयमा कम्तिमा एक जना महिला शिक्षक अनिवार्य गरिने छ ।
- (१८) प्रत्येक विद्यालयमा कम्प्युटर शिक्षा अनिवार्य गर्न आवश्यक पहल गरिनेछ ।
- (१९) प्रत्येक विद्यालयमा बालमैत्री वातावरण सिर्जना गर्न अतिरिक्त क्रियाकलापमा जोड दिने निति अवलम्बन गरिनेछ ।

(२०) विद्यालयहरुमा शिक्षण सहजकर्ताको रुपमा नियुक्त गरिएका शिक्षकहरुको परिचालन गर्ने नितिलाई निरन्तरता दिइनेछ ।

(२१) शिक्षामा समता रणनीति भित्र रहेका कार्यक्रमहरुलाई निरन्तरता दिइनेछ ।

(२२) अनौपचारिक तथा निरन्तर सिकाई प्रवर्द्धन गर्ने वैकल्पिक कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

(२३) कोभिड-१९ महामारी बाट भएको शैक्षिक क्षती न्यूनिकरणका लागि सूचना सञ्चार प्रविधि मार्फतको पठनपाठन कार्यलाई अगाडी बढाइनेछ ।

(ख) स्वास्थ्य

गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवामा सबै नागरीकको पहुँच पुग्ने गरि निशुल्क आधारभुत स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्न तपसिल बमोजिमको स्वास्थ्य निति तथा योजना अवलम्बन गरी कार्यान्वयनमा ल्याइने छ ।

(१) गाउँपालिका स्तरमा १५ शैयाको अस्पतालका लागि पहल गरिनेछ

(२) कोभिड १९ रोकथाम र नियन्त्रण गर्न सबै खाले प्रयास अवलम्बन गरिनेछ, र कोरोना संक्रमणको रोकथाम तथा उपचार कार्यका लागि आइसोलेसन बेडसहितको स्वास्थ्य संरचना निर्माण गरिनेछ ।

(३) गाउँपालिका भित्रका स्वास्थ्य संस्थाको स्तरोन्नती गरी स्वास्थ्य सामाग्रीको उचित व्यवस्थापन गरिनेछ ।

(४) पूर्ण खोप सुनिश्चितताको दिगोपना कायम रहने गरी प्रत्येक वडामा कम्तिमा १ खोप केन्द्र स्थापना गरी वडा स्तरमा समुदायिक सहभागीमुलक कार्यक्रम लाई निरन्तरता दिइनेछ ।

(५) सुरक्षित मातृत्व कार्यक्रमलाई प्रभावकारी ढंगले संचालन गरि पूर्ण गर्भ जाँच तथा पूर्ण संस्थागत सुत्केरी कार्यक्रमलाई अभियानका रुपमा संचालनमा ल्याइने छ ।

(६) सुरक्षित मातृत्व कार्यक्रम अन्तर्गत हाल संचालित गर्भवती क्यालेन्डर, हेलो सिस्टर, महिला स्वा.स्व. फोन, गर्भवती सम्मान, गर्भजाँच संग आयोनुन बितरण जस्ता क्रियाकलापलाई निरन्तरता दिईने छ ।

(७) बहुक्षेत्रीय पोषण योजनालाई समन्वयात्मक रुपमा अधि बढाई खानेपानी र सरसफाइ सम्बन्धि व्यवहार परिवर्तनमा सघाउ पुग्ने खालका क्रियाकलाप संचालन गरिने छ ।

(८) बालविवाह न्युनीकरण अन्तर्गत “बिहे बारि बिस वर्ष पारी” अभियानका लागि सचेतनामुलक क्रियाकलाप संचालन गरिने छ । बालविवाह सम्बन्धि कानून लाई प्रभावकारी बनाई कार्यान्वयन गरिने छ ।

(९) परिवार नियोजन सेवाको प्रभावकारी कार्यान्वयन गरि ३ वटै संस्थामा छोटो तथा लामो अवधी काम गर्ने परिवार नियोजनाका साधनको सर्वसुलभ रुपमा उपलब्ध हुने व्यवस्था मिलाईनेछ । साथै सुरक्षित गर्भपतन सेवालालाई व्यवस्थित गरिनेछ ।

(१०) परिवार नियोजन घुम्ती शिविर संचालन गरिनेछ ।

(११) किशोर किशोरी यौन तथा प्रजनन स्वास्थ्य सेवा लाई विद्यालय तथा वडा स्तर सम्म संचालन गरिने छ ।

(१२) महिला स्वास्थ्य स्वयम सेविका प्रोत्साहन गर्ने कार्यक्रम अधि बढाइ बाल स्वास्थ्य र आमा सुरक्षा कार्यक्रममा विशेष सहयोग लिने वातावरण सृजना गरिने छ ।

(१३) स्वास्थ्य संस्थाजन्य फोहर व्यवस्थापन, कार्यालय, विद्यालय, बजार तथा सार्वजनिक स्थलको सरसफाइ र फोहर व्यवस्थापन लाई नियमित संचालन र अनुगमन गरिने छ ।

(१४) खाद्य पदार्थको गुणस्तरका लागि नियमित बजार अनुगमन व्यवस्थापन मिलाईने छ ।

- (१५) खोप र गाउँघर क्लिनिक संचालन गर्न बाह्य खोप क्लिनिक भवन निर्माण गरि संचालनमा ल्याइने छ ।
- (१६) ३ वटै संस्थामा संचालित क्षयरोग उपचार केन्द्रलाई नियमित संचालनमा ल्याइ सेवाको मुलप्रवाह बाट टाढा रहेको समुदायलाई लक्षित गरी क्षयरोग खकार परिक्षण माइक्रोस्कोपी क्याम्प संचालन गरिने छ ।
- (१७) महामारी तथा बिपद व्यवस्थापनका लागि आकस्मिक कोष स्थापना गरिने छ ।
- (१८) सिघ्र कुपोषणको एकिकृत व्यवस्थापन कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइने छ ।
- (१९) सुसासन र पारदर्शिता कायम गर्न प्रत्येक स्वास्थ्य संस्थामा नागरिक वडापत्र, सुभावा पेटिका राख्ने तथा सामाजिक लेखापरिक्षण एवं सार्वजनिक सुनुवाई अनिवार्य संचालन गर्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।
- (२०) स्वास्थ्य चौकिको भवन निर्माणका लागि आवश्यक जग्गाको व्यवस्था गरिने छ ।
- (२१) स्वास्थ्य क्षेत्रमा क्रियाशिल संघ संस्था संग समन्वय गरी साभेदारिमा कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।
- (२२) स्वस्थ विमा कार्यक्रमलाई विशेष महत्वका साथ अगाडी वढाइनेछ ।
- (२३) जेष्ठ नागरिक, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, विपन्न असाहयको उपचारमा विशेष सुविधा प्रदान गरिनेछ ।
- (२४) समय समयमा विभिन्न रोग सम्बन्धी शिविर सञ्चालन गरिनेछ ।

(ग) खानेपानी, सरसफाई तथा स्वच्छता (वास)

- नेपाल सरकारको आगामी तीन वर्ष भित्र सबै जनतालाई आधारभूत स्तरको खानेपानी सुविधा उपलब्ध गराउने तथा दिगो विकास लक्ष नं ६ बमोजिम सन् २०३० भित्र कुल जनसंख्याको ५० प्रतिशतलाई सुधारिएको खानेपानी सुविधा उपलब्ध गराउने लक्ष पूरा गर्न खानेपानी सरसफाई तथा स्वच्छता क्षेत्रको योजना तर्जुमा, विद्यमान खानेपानी योजनाहरुको सञ्चालन तथा मर्मत सम्भार व्यवस्थापन, हालसम्म सो सुविधा पुग्न नसकेको क्षेत्रको पहिचान गरी समतामूलक तथा सहभागितात्मक पद्धति अवलम्बन गरी समन्वयात्मक एवम् पारदर्शी पद्धति अपनाई सेवा प्रदान गर्न गाउँपालिका स्तरमा खानेपानी, सरसफाई स्वच्छता (वास) व्यवस्थापन बोर्ड स्थापना गरी सो मातहत वास युनिट मार्फत नयाँ योजना निर्माण तथा विद्यमान योजनाहरुको मर्मत सम्भारको सेवा प्रवाह गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- गाउँपालिकाले तयार गरेको जलउपयोग गुरुयोजनालाई समीक्षा गर्दै विद्यमान सबै खाले खानेपानी, सिँचाई लगायतका जलस्रोतसँग सम्बन्धित योजनाहरुको सञ्चालन तथा व्यवस्थापकीय अवस्था अद्यावधिक गरी सबै समितिहरुलाई जलस्रोत नियमावली बमोजिम दर्ता एवम् अद्यावधिक र नवीकरण गर्ने व्यवस्था मिलाई गाउँपालिकास्तरमा सो क्षेत्रको सूचना व्यवस्थापन प्रणाली स्थापना गरिनेछ ।
- महिला तथा किशोरीहरुको आत्मसम्मानको रक्षा गर्दै सुरक्षित र स्वच्छ तरिकाले बाँच्न पाउने अधिकारको सुनिश्चितता र महिनावारी भएको समयमा अपनाइने विभिन्न हानीकारक अभ्यासहरुको निर्मूल गरी महिला र किशोरीहरुको आत्मसम्मानको रक्षा गर्न गाउँपालिका उपाध्यक्षहरुको सम्मेलनले पारित गरेको मर्यादित महिनावारी स्वच्छता व्यवस्थापनको धनगढी घोषणा पत्र कार्यान्वयनको लागि आवश्यक व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- नेपाल सरकारको पूर्ण सरसफाई निर्देशिका २०७५ एवम् गाउँपालिकाको वि.सं २०७८ भित्र गाउँपालिकालाई पूर्ण सरसफाई युक्त एवम् छाउगोठ मुक्त गाउँपालिका घोषणा गर्ने लक्ष बमोजिम

गाउँपालिका भित्रका समुदायलाई पूर्ण सरसफाइ उन्मुख तथा विद्यालयहरूलाई तीन तारा पद्धतिमा विकास गर्न एवम् कोभिड १९ जस्ता महामारी र पानी जन्य रोगहरूबाट बच्न वडा तथा समुदायस्तरमा पूर्ण सरसफाइ अभियान सञ्चालन गरिनेछ । विभिन्न पानीजन्य रोगहरूबाट उत्पन्न हुन सक्ने महामारीहरूबाट सुरक्षित रहन स्रोत एवम् घरायसी स्तरमा पानीको गुणस्तर परिक्षणको व्यवस्था मिलाइनेछ ।

५. खानेपानी सरसफाइ स्वच्छता, मर्यादित महिनावारी व्यवस्थापन, घरबारी व्यवस्थापन तथा व्यवसायिक जिविकोपार्जन प्रवर्द्धन कार्यको लागि स्थानीय स्तरमा प्राविधिक स्रोत व्यक्ति उत्पादन तथा परिचालन गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।

(६) गाउँपालिकाभित्र सम्पन्न भई संचालनमा रहेका खानेपानी तथा सरसफाई योजना र सो संग सम्बन्धित उपभोक्ता बसोवास गर्ने टोल स्तरमा पूर्ण सरसफाईका कार्यक्रमहरू संचालन गरी पूर्ण सरसफाईयुक्त योजना/टोल घोषणा गर्ने अभियानको रूपमा सुरुवात गरिने छ ।

(७) एक चोटी निर्माण भएका तर विचमा बिग्रेका खानेपानीको पूर्ण मर्मत सम्भार गर्ने निति अवलम्बन गरिने छ ।

(८) फोहरमैला व्यवस्थापनमा उचित मापदण्ड अपनाई दण्ड र जरीवानालाई प्रभावकारी बनाइनेछ ।

(९) स्वस्थ नागरिक जिम्मेवार सरकारको निति लिइनेछ ।

(१०) खानेपानी योजना समुदायलाई हस्तान्तरण हुनुभन्दा पहिले मुहान गाउँपालिकामा अनिवार्य दर्ता गर्ने निति अवलम्बन गरिनेछ ।

(११) एक घर एक चर्पि नितिलाई निरन्तरता दिई थप प्रभावकारी बनाइनेछ ।

(घ) खेलकुद

(१) स्वस्थ तथा अनुशासित नागरिक समाजको सिर्जना गर्न खेलकुद विकासमा जोड दिइनेछ । गाउँपालिका भित्र हाल भएका खेल मैदानहरूको स्तरोन्नती गर्दै १ वडा १ खेलकुद मैदान निर्माण गरी ६ वटै वडामा खेलकुद मैदानको विकास गरिने छ । गाउँपालिका नजिकै कभर्डहलको निर्माण अभियान यसै वर्षबाट थालिने छ ।

(२) प्रत्येक वर्ष गाउँपालिका स्तरमा खेलकुद प्रतियोगिताको आयोजना गरिने छ ।

(३) खेलकुदलाई जीवनको अभिन्न अंगको रूपमा विकास गरिने छ ।

(४) सामुदायिक विद्यालयका खेलकुद मैदानको स्तरोन्नती गरिने छ ।

(५) गाउँपालिका कप प्रतियोगिता आयोजना गरिने छ ।

(६) खुला तथा खाली सार्वजनिक जग्गा खेलकुदका लागि उपयोग गर्ने नीति लिइने छ ।

(७) खेलकुदमा लैङ्गिक विभेदको अन्त्य गरिने छ ।

(८) रास्ट्रिय तथा अन्तरास्ट्रिय रूपमा खेलिने विभिन्न खेलहरू यस गाउँपालिकामा खेल विस्तार गरिने छ र सो का लागि आवश्यकता अनुसार बजेट विनियोजन गरिने छ ।

-श्री सामाजिक सुरक्षा

(१) सामाजिक सुरक्षा भत्ता बैंकिङ्ग सेवा मार्फत वितरणको व्यवस्था मिलाइने छ ।

(२) महिला हिंसा न्यूनीकरण र लैङ्गिक विभेदको अन्त्य गरिनेछ ।

(३) अल्पसंख्यक पिछडिएको वर्ग क्षेत्रको उत्थान र जातीय भेदभावको अन्त्य गरिनेछ ।

(४) अपाङ्गता भएका व्यक्ति, दलित र असाहयको सामाजिक जीवनको सुरक्षाको सुनिश्चित गरिनेछ ।

(५) ज्येष्ठ नागरिक समाजको गठन र तिनको क्षमता र अनुभवलाई पुँजिका रुपमा लिई उचित ठाउँमा उपयोग गर्ने नीति लिइनेछ ।

(६) ज्येष्ठ नागरिकको मर्यादित जीवनका लागि अनुभव साटासाटमा टेवा दिने दिवा सेवा केन्द्र स्थापना गर्न सरकारी गैरसरकारी निकायसंग आवश्यक समन्वय गरिने छ ।

(७) सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम एकीकृत रुपमा संचालन गरी प्रभावकारी रुपमा अनुगमन गरिनेछ ।

(च) महिला

(१) महिलाहरुको सामुदायिक संस्था, सहकारी तथा संजालहरुको विकास सशक्तिकरण आयआर्जन तथा सिप क्षमता अभिवृद्धिका लागि विषेश योजना बनाई कार्यान्वयन गरिनेछ ।

(२) लैङ्गिक हिंसा, घरेलु हिंसा मानव बेचबिखन, विभेद तथा असमानता विरुद्ध जनचेतना अभिवृद्धि गर्न अन्तराष्ट्रिय श्रमिक महिला दिवस, लैङ्गिक हिंसा विरुद्ध विभिन्न दिवसहरु प्रभावकारी रुपमा संचालन गरिनेछ ।

(३) महिलाहरुको शैक्षिक स्तर उकास्न खुल्ला शिक्षा प्रौढ शिक्षा, किसोरीहरुका लागि विशेष कार्यक्रम लगायत शिक्षा लक्षित कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ ।

(४) महिलाहरुको नेतृत्व र निर्णायक भूमिका स्थापित गर्न सामुदायिक विकासका कार्यहरुमा समान सहभागीताको लागि उपयुक्त वातावरण प्रदान गरिनेछ । हरेक समितिमा महिलाको प्रतिनिधित्व अनिवार्य गरिनेछ ।

(५) महिलालाई सिप र रोजगारीमा समान अवसर उपलब्ध गराई समान कामको समान ज्याला कार्यान्वयन गर्न स्थानिय कानून बनाई लागु गरिने छ ।

(६) सम्पत्तीमा दम्पतीको अधिकार सुनिश्चितताका लागि संयुक्त पुर्जा वनाउने जग्गा धनिलाई लाग्ने करमा विशेष छुट दिईने छ । यसबाट आगामी दिनमा महिलाले पनि सम्पत्तिमाथीको आफ्नोपनको महशुस गर्न पाउने छन् ।

(७) राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय स्तरमा निर्माण भएका नियम कानूनहरुको यस गाउँपालिकामा पूर्ण कार्यान्वयन गर्ने प्रतिवद्धता जाहेर गर्दछ ।

(छ) दलित

दलित तथा सिमान्तकृत वर्गको उत्थानको लागि हरेक वडा स्तरमा दलितहरुको सामुहिक आय आर्जनको कार्यक्रम लागु गरिने छ । दलित तथा सिमान्तकृत बालबालिकाको निशुल्क शिक्षाको ग्यारेन्टि गरिने छ । परम्परागत पेसा लाई आधुनिक प्रविधियुक्त बनाइ बजार प्रबर्द्धन गर्न सघाउ पुऱ्याउने खालका आय आर्जनमुखी कार्यक्रम ल्याइने छ ।

(ज) बालबालिका

(१) बालबालिकाको विकासका लागि बालमैत्री अभियान संचालन माफत बाल मैत्री स्थानीय शासनका लागि आवश्यक सूचकहरु यसै वर्ष देखि अवलम्बन गरिनेछ ।

(२) बालश्रम निवारणका लागि गुरुयोजना तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याइने छ ।

(३) दृष्टि विहिन तथा अपाङ्गता भएका बालबालिकाको लागि विशेष कार्यक्रम बनाएर लागु गरिने छ ।

(४) बालमैत्री तथा अपाङ्गमैत्री वातावरणको व्यवस्था गरिने छ ।

(५) विद्यालय तथा वडास्तरमा बाल क्लवहरु गठन गरि गाउँपालिका स्तरीय बाल सञ्जाल निर्माण गरिनेछ ।

(६) हरेक सार्वजनिक निर्माण बालमैत्री हुनुपर्ने नीति अवलम्बन गरिने छ ।

(भ) स्थानीय रोजगार सेवा

- (१) देशमा विद्यमान बेरोजगारी दर कम गर्नका लागि स्थानीय तहका बेरोजगार व्यक्तिहरूलाई रोजगारी प्रदान गर्नका लागि आवेदन गरी रोजगार सेवा केन्द्रमा सूचिकृत गरिनेछ ।
- (२) स्थानीय तहको रोजगार सेवा केन्द्रमा सूचिकृत भएका बेरोजगारहरूलाई युवा रोजगारीका लागि रुपान्तरण पहल आयोजनाहरू तथा कामका लागि पारिश्रमिकमा आधारित सामुदायिक आयोजनाहरू संचालन गरी न्यूनतम १०० दिनको रोजगारीको प्रत्याभूती गराइनेछ ।
- (३) कोभिड १९ को कारणबाट भारत तथा तेस्रो मुलुकबाट आएका व्यक्तिहरूलाई सूचिकृत गरी विशेष प्राथमिकताका साथ सीप पहिचान गरी सीप अनुसारको काममा सहभागी गराइनेछ ।
- (४) दक्ष तथा सक्षम जनशक्तिको विकास गरी आन्तरिक रोजगारीको प्रवर्द्धन गर्न आवश्यक सीपमूलक तालिमको पहिचान गरी बेरोजगार व्यक्तिहरूलाई तालिम दिइनेछ ।
- (५) संघ तथा प्रदेश सरकारले ल्याएको रोजगारमूलक कार्यक्रममा अपनत्व कायम गर्दै स्थानीय तहमा रोजगारीका क्षेत्र विस्तार गरिनेछ ।
- (६) आन्तरिक रोजगारी सिर्जना गर्न सरोकारवाला निकाय र निजी सहकारी तथा गैरसरकारी क्षेत्रसंग समन्वय र सहकार्यमा जोड दिइनेछ ।
- (७) श्रम सम्बन्धलाई प्राथमिकता दिई सार्वजनिक पूर्वाधार निर्माण, कृषि, व्यावसायिक वित्तिय क्षेत्रमा रोजगारीको सिर्जना गरिनेछ ।
- (८) रोजगार सेवा केन्द्रको थप प्रभावकारी रुपमा संचालन तथा व्यवस्थापनमा गरिनेछ ।
- (९) कामको सम्मान, स्वरोजगार, उपयुक्त पारिश्रमिक र सामाजिक संरक्षण सहितको श्रम व्यवस्थापनमा जोड दिइनेछ ।
- (१०) यस गाउँपालिकाभित्र बसोवास गर्ने अति विपन्न परिवारको पहिचान गरी स्वरोजगारका कार्यक्रममा प्राथमिकताका साथ संलग्न गराउने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।

(३) पूर्वाधार विकास

(क) सडक

- (१) सडक पहुँच नपुगेका वडामा सडक पहुँचका लागि सडक ट्रयाक खोलिनेछ ।
- (२) बाह्रै महिना संचालन हुने सडकको व्यवस्थापन गरिनेछ ।
- (३) स्थानीय सडकको उचित मापदण्डको आधरमा स्तरोन्नती गरिनेछ ।
- (४) सबै खाले सडकको तल माथी छेउछाउमा वृक्षारोपण गरि हरियाली सडकको नीति अवलम्बन गरिने छ ।
- (५) क्रमागत सडकलाई निरन्तरता दिईने छ । आवश्यकता अनुसार कृषि ग्रामिण सडकको ट्रयाक खोलिने छ ।
- (६) घोरेटो बाटो मर्मत संभार र निर्माण गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।

(ख) सिचाई

- (१) भूमिगत सिचाईको अध्ययन अनुसन्धान गरिनेछ ।
- (२) लिफ्ट सिचाईको प्रविधि मार्फत विकास र उपयोग गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- (३) पुराना सिचाई कुला तथा नहरहरूलाई मर्मत संभार गरिने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।

(४) सायल गाउँपालिका स्तरीय जलउपयोग गुरुयोजनालाई आधार मानी पानीको स्रोत तथा उपयोगको आधारमा सिचाई कुलो र नहर निर्माण गरिने छ ।

(ग) भवन तथा शहरी विकास

(१) गाउँपालिका कार्यालय, वडा कार्यालयहरू र विषयगत क्षेत्रका कार्यालयहरू निर्माणका लागि विशेष नीति अवलम्बन गरिनेछ ।

(२) राष्ट्रिय भू-पयोगकोनीति लागु गरि आवास निर्माणलाई सुरक्षित बनाई व्यवस्थित गाउँपालिका निर्माणमा जोड दिईनेछ ।

(३) घर नक्सा पासलाई व्यवस्थित गरी सडक सतहबाट माथी निर्माण हुने घरका तलाको संख्या निश्चित गरिनेछ ।

(४) नयाँ घर गाउँपालिकाको अनुमति लिएर नक्शा पास गरेर मात्र घर बनाउने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।

(५) सार्वजनिक जमीन मिचेर घर निर्माण गर्ने कार्यलाई निरुत्साहित गरी सार्वजनिक जमिनको लगत लिई संरक्षणमा जोड दिईनेछ ।

(६) नेपाल सरकार अन्य दातृ निकायको सहयोग र समन्वयमा निर्माण गरिने पुर्वाधार जस्तै रंगशाला प्राविधिक शिक्षालय धार्मिक तथा पर्यटकीय पुर्वाधार निर्माणमा पहल गरिनेछ ।

(घ) संचार

(१) गाउँपालिका भित्रका ग्रामिण क्षेत्र सम्म गुणस्तरीय **Internet** सेवा विस्तारमा पहल गरिनेछ ।

(२) गाउँपालिका कार्यालयको अर्धवार्षिक र वार्षिक बुलिटिन प्रकाशन गरिनेछ ।

(३) गाउँपालिकामा Website साईट मार्फत काम गर्ने व्यवस्था मिलाईनेछ ।

(ङ) वैकल्पिक उर्जा, साना जलविधुत सहित

(१) वैकल्पिक उर्जाको अध्ययन र विकासका साथै ग्रामिण भेग सम्म विस्तार गरिने छ ।

(२) ग्रामीण वस्तीमा गोबर ग्याँसको प्रयोग र उपयोगमा जोड दिईने छ । साना जलविधुतको स्थापना गरिनेछ ।

(३) केन्द्रिय प्रशारण लाइनलाई प्रत्येक गाउँ वस्ती विस्तारका लागि विशेष पहल गरिनेछ ।

(४) सायलीगाड जलविधुत आयोजना यस गाउँपालिकाको स्वामीत्व रहने गरी संचालनमा विशेष नीति अवलम्बन गरिनेछ ।

(४) वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन

(क) वन तथा भू-संरक्षण

(१) बढ्दो वन बिनासको लागि नियन्त्रण र भूसंरक्षणमा जोड दिइने छ ।

(२) वन उद्यान विकासमा जोड दिइने छ ।

(३) वन संरक्षणमा सबैको सहभागिता जुटाइने छ ।

(४) प्रत्येक घरधुरीमा सुधारिएको चुलो प्रयोग गर्नका लागि प्रोत्साहन गर्ने नीति अवलम्बन गरिने छ ।

(५) सार्वजनिक प्रति वाटो, चौतारा, परम्परागत धार्मिक पर्यटकीय खुला क्षेत्रको सिमाङ्कन गरि वनको संरक्षण गरिनेछ ।

(६) सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिको क्षमता विकासमा जोड दिइ अझ बढि जिम्मेवार बनाइने छ ।

(७) जनताको वन, जनताको धन अवधारणा विकास गरिने छ ।

(८) भु-संरक्षण नितिको यस गाउँपालिकामा पुर्ण कार्यान्वयन गरिने छ ।

(९) नाङ्गा र खाली डाडाकाडा तथा सबै भु-भागमा वृक्षारोपण गरी हरियाली गाउँपालिकाको रूपमा चिनाइने छ ।

(१०) यस गाउँपालिका भित्रका सबै प्रकारका वन उपभोक्ता समितिलाई नियमन गरी वन संरक्षण र व्यवस्थापन गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।

(ख) जलवायु परिवर्तन

बढ्दो जलवायु परिवर्तनबारे गाउँपालिकावासीलाई सुसुचित तुल्याई जलवायु परिवर्तन न्यूनिकरणका लागि विषेश नीति अवलम्बन गरिने छ ।

(ग) जल उत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण

(१) बस्ती व्यवस्थापन, ढल निकासालाई व्यवस्थित गर्दै प्रकोप नियन्त्रणमा सरोकारवाला सबैसंग सहकार्य र समन्वय गरिने छ ।

(२) तटबन्धनको प्रभावकारी व्यवस्था गरिने छ ।

(३) जलवायु अनुकूलनका कार्यक्रमहरु अवलम्बन गरिनेछ ।

(घ) विपद व्यवस्थापन

(१) प्राकृतिक प्रकोपबाट क्षतिग्रस्त खानेपानी तथा सरसफाईका संरचनाहरुको पुननिर्माणलाई उच्च प्राथमिकतामा राखिनेछ । विपद व्यवस्थापनको लागि संस्थागत संरचालाहरुलाई खोज उद्धार तथा राहात कार्यका लागि संस्थागत सुदृढीकरण एवं क्षमता अभिवृद्धिमा जोड दिईनेछ । विपद व्यवस्थापनलाई विकासमा मूल प्रवाहीकरण गरिने छ ।

(२) विपद व्यवस्थापनको पूर्वतयारी, तथा प्रतिकार्य योजना बनाई लागु गरिने छ । बाध्यात्मक रूपमा वसोवास गरीरहेका जोखिमयुक्त वस्तीहरुलाई आवश्यकता अनुसार पहिचान र स्थानान्तरण गरिने छ ।

(३) विपद व्यवस्थापन बारे व्यापक जनचेतना फैलाउने कुरामा जोड दिईने छ ।

(४) विपद व्यवस्थापन बारे पूर्व तयारीबारे जानकारी संयन्त्र निर्माण गरिने छ ।

(५) प्रत्येक वडामा उद्धार, राहात पुनःस्थापना समिति निर्माण गरिने छ ।

(६) विपद व्यवस्थापन गाउँपालिका कार्य योजना निर्माण गरिनेछ ।

(५) सुशासन तथा संस्थागत विकास

(क) मानव संशाधन विकास

(१) कर्मचारी (करार) भर्नामा योग्यता प्रणाली अपनाईने छ ।

(२) अन्य निकायवाट समायोजन हुन आउने जनशक्तिलाई आवश्यकता र क्षमताका आधारमा स्वीकारीने व्यवस्थापना गरिने छ ।

(३) कर्मचारीको वृत्ति विकासमा उचित ध्यान दिइने छ ।

(४) अतिरिक्त काम गर्ने कर्मचारीलाई Incentive को उचित व्यवस्था गरिनेछ र कार्यसम्पादनको आधारमा पुरस्कृत र दण्डको नीति अवलम्बन गरिने छ ।

(५) कामको मुल्याङ्कनको आधारमा उत्कृष्ट वडा, वडा अध्यक्ष, सभा सदस्य र कर्मचारीलाई विशेष पुरस्कारको व्यवस्था गरिनेछ ।

(६) कर्मचारीको क्षमता अभिवृद्धि र सेवा सुविधामा न्यायोचित व्यवहार गरिने छ ।

- (७) कर्मचारी अनुशासनमा नरहने र पेशागत आचरण नभएकोलाई गुण र दोषको आधारमा व्यवहार गरिनेछ ।
- (८) गाउँपालिका तथा वडा कार्यालयको भवन निर्माण प्राथमिकताका आधारमा गरी कर्मचारी व्यवस्थापन र भौतिक व्यवस्थापन गर्दै लगिनेछ ।
- (९) कार्य सम्पादन मुल्यांकन पद्धतिलाई प्रभावकारी बनाइनेछ ।
- (१०) नेपाल सरकार प्रशासनिक पुनःसंरचना मार्फत तय भएका मापदण्ड कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- (११) कार्यालयको मर्यादा Chain of command र नैतिकतामा नरहने कार्यालय समयमा सेवा प्रवाहमा लापरवाही गर्ने तर वृत्ति विकास खोज्ने र जिम्मेवारीमा निष्ठावान नहुने कर्मचारी उपर हदै सम्मको कारवाही गर्न पछि नपर्ने नीति लिईनेछ ।
- (१२) कर्मचारीलाई गाउँपालिकाले परिचालन गर्नको लागि विषयगत क्षेत्र अनुसार कार्य योजना र कार्य विवरण बनाई परिचालन गर्ने नीति अवलम्बन गरिने छ ।
- (१३) कर्मचारीलाई विषयगत क्षेत्रका क्रियाकलापहरु संगसंगै एकिकृत विकासका क्रियाकलापहरुमा उत्तिकै जिम्मेवारी बोध गराउने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- (१४) कर्मचारीको क्षमता विकासमा अध्ययन अनुसन्धान तालिम भ्रमण अनुभव साटासाटको व्यवस्था मिलाईने छ ।
- (१५) गाउँपालिका भित्रका सेवारत कर्मचारीहरुको नियमन अनुगमन र मुल्यांकन गाउँ कार्यपालिकाले गर्ने नीति अवलम्बन गरिने छ ।
- (१६) गाउँपालिकाबाट नियुक्ति हुने कर्मचारीको छनौटका लागि सेवा आयोग गठन सम्बन्धि अध्ययन गर्ने नीति लिईनेछ ।
- (१७) कर्मचारीहरुको पोशाक कार्यालय समय भित्र अनिवार्य गरिनेछ ।
- (१८) जनप्रतिनिधिहरुको क्षमता अभिवृद्धिका लागि अध्ययन अवलोकन भ्रमण र तालिमको व्यवस्था गरिनेछ ।

(ख) सुरक्षा व्यवस्था

- (१) सायल प्रहरी चौकीलाई “क” वर्ग को इलाका प्रहरी चौकीमा विस्तार गर्नका लागि विशेष पहल गरिने छ ।
- (२) सुरक्षाकर्मीलाई जनताको सेवामा सधै क्रियासिल भइ काममा समर्पित गराइने निति अवलम्बन गरिनेछ ।
- (३) गाउँपालिकाको तयार भएको E-Profile लाई सम्बद्ध संस्था कार्यालय र सर्वसाधारणलाई सार्वजनिकिकरण गर्न उचित व्यवस्था मिलाउने ।

(ग) सूचना प्रविधि

- (१) सूचनामा सवैको पहुँच पुऱ्याउनका लागि सञ्चारका माध्यमद्वारा प्रचार प्रसार गरिने नीति अवलम्बन गरिने छ ।
- (२) प्रत्येक वडा कार्यालयमा संचार सेट स्थापना गर्न अध्ययन गरिनेछ ।
- (३) विधुतीय प्रणालीको प्रयोगमा जोड दिइनेछ ।
- (४) गुनासो सुनुवाइलाई प्रविधिसँग जोडदै व्यवस्थित गरिनेछ ।
- (५) सेवा प्रवाहमा सार्वजनिक सुनुवाइ जनतासँग जनप्रतिनिधिको प्रत्यक्ष संवाद नागरिक वडा पत्र र विविध प्रविधिसँग जोडिनेछ ।

- (६) सूचना प्रवाहमा एक द्वार प्रणाली अपनाइने छ ।
- (७) सूचना प्रविधिको प्रयोगमा क्षमता अभिवृद्धि गरि अधिकतम उपयोग गरिने छ ।
- (८) गाउँपालिकाको आर्थिक, भौतिक, सामाजिक लेखाङ्कन प्रविधियुक्त बनाइने छ ।
- (९) आम नागरिकलाई सूचनाको प्रत्याभूति गर्न गाउँपालिका कार्यालयमा सूचना अधिकारी तोकी सूचना संचार प्रणालीलाई व्यवस्थित, न्यायोचित र प्रभावकारी बनाइनेछ ।
- (१०) विद्यालयहरूमा विधुतिय हाजिरी लागु गर्ने निति अवलम्बन गरिनेछ ।

(घ) लेखाङ्कन वित्तिय परिचालन

- (१) आर्थिक प्रशासन संचालनमा प्रविधिमा जोड दिइनेछ ।
- (२) वित्तिय सादाचारितामा जोड दिइने छ ।
- (३) पञ्जीकरणलाई प्रविधिमैत्री बनाउदै लगिनेछ ।
- (४) कार्यक्रमका सम्पूर्ण कामकारवाहीलाई कम्प्युटर प्रणालीबाट व्यवस्थित गरिनेछ । सो को दिर्घकालिन सुरक्षामा जोड दिइनेछ ।
- (५) सूचनाको हकको सुनिश्चितता गरिनेछ ।
- (६) गाउँपालिकाबाट संचालित हरेक विकास योजना क्रियाकलाप र कार्यक्रमको सार्वजनिक परीक्षण सार्वजनिक सुनुवाइ सार्वजनिक लेखापरीक्षणको निरन्तरता दिइ अनिवार्य बनाइने छ ।

(ङ) तथ्याङ्क संकलन

- (१) गाउँपालिका पाश्वचित्रलाई आम नागरिक सामु सर्कुलर गरिने छ ।
- (२) विभिन्न क्षेत्रको दिर्घकालिन गुरुयोजना निर्माण गर्न विस्तृत अध्ययन गरिने छ ।
- (३) गाउँपालिकाको आधारभूत सर्भेक्षण गरी क्षेत्रगत गुरुयोजना निर्माणमा जोड दिइने छ ।
- (४) आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीलाई प्रभावकारी बनाइने छ ।

(ग) वित्तिय जोखिम र आन्तरिक लेखापरीक्षण

- (१) वित्तिय जोखिम न्युन गरिने छ ।
- (२) आन्तरिक लेखापरीक्षण शाखा तोकी उक्त शाखालाई व्यवस्थित गरिनेछ ।
- (३) आन्तरिक लेखापरीक्षकले नियमित कामकाज गरी नियमित रुपमा आन्तरिक लेखापरीक्षण गरिनेछ ।

(७) विविध

सायल गाउँपालिकाको समग्र विकासलाई मध्यनजर गर्दै आ.व. २०७८/०७९ मा कोभिड महामारीबाट प्रत्यक्ष परेको प्रभावलाई हेरी स्वास्थ्य क्षेत्रलाई विशेष प्राथमिकता दिनुका साथै दैनिक जनजीवनसंग जोडिएका जनताले प्रत्यक्ष महसुस गर्ने विकासका कार्यक्रमहरूको छनोट र कार्यान्वयनमा विशेष जोड दिइनेछ ।

धन्यवाद ।